



STORTINGET

Innst. 336 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 87 L (2020–2021)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i forurensningsloven (lovhjemmel for krav om avsavnsrenter)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Klima- og miljødepartementet fremmer i denne proposisjonen forslag til endring i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven). Endringsforslaget gjelder etablering av lovhjemmel om avsavnsrente i forurensningsloven § 76.

Avsavnsrente er en rentegodtgjørelse som er begrundet i erstatningsrettslige prinsipper, og er ment å dekke det tap som kreditor har hatt ved ikke å kunne disponere over penger han har krav på. Avsavnsrenter påløper fra det tidspunktet et krav oppstår, og frem til forsinkelsesrenten begynner å løpe.

1.2 Bakgrunnen for lovforslaget

Forurensningsloven bygger på det internasjonalt anerkjente prinsippet om at forurenser skal betale. Dette innebærer at den som har ansvar for forurensning eller forsøpling, skal bære kostnadene ved forurensningen, og ikke samfunnet. Forurensningsmyndigheten kan derfor kreve refusjon av kostnader og tap som har påløpt i forbindelse med at det iverksettes tiltak på vegne av den ansvarlige. Hjemmelsgrunnlaget for å kreve refusjon er gitt i forurensningsloven § 76.

Ved større tilfeller av akutt forurensning, eller fare for akutt forurensning, kan staten v/ Kystverket helt eller

delvis overta ledelsen av aksjonen. Utgiftene som påløper under aksjonen, kan Kystverket kreve erstattet eller refundert fra ansvarlig forurenser. Saker om erstatning og/eller refusjon reiser ulike rettslige problemstillinger knyttet til flere regelverk, herunder forurensningsloven. En av problemstillingene er hvorvidt staten har krav på avsavnsrente, og hvilken rentesats som eventuelt skal legges til grunn.

Departementet mener at det er behov for å etablere en lovhjemmel om avsavnsrente. En slik lovhjemmel vil bidra til at staten får dekket sitt reelle tap, og vil ivareta prinsippet om at forurenser skal betale. Prosessøkonomiske hensyn tilsier også at rentesatsen bør standardiseres, fordi en lovregulering av avsavnsrente vil bidra til at uenighet knyttet til avsavnsrente ikke må avgjøres av domstolene i hvert tilfelle.

1.3 Høringen og departementets vurdering

Forslag til lovendring ble sendt på høring 23. desember 2019 med frist for uttalelser 14. februar 2020. Hovedsynspunktene i høringsuttalelsene er gjengitt i proposisjonen.

Departementet foreslo i høringsnotatet en bestemmelse i forurensningsloven om at det kan kreves avsavnsrente etter § 76 første ledd første og andre punktum i perioden frem til betingelsene for forsinkelsesrenter er oppfylt. Rentesatsen er i forslaget satt til Norges Banks pengemarkedsrente tillagt fire prosentpoeng. Denne rentesatsen vil etter departementets syn medføre at skyldneren ikke får en rentefordel, samtidig som den ikke er så høy at renten gis et element av sanksjon.

Lovhjemmel om avsavnsrente

Hva som er det offentliges konkrete tap ved ikke å kunne disponere over pengene, er ofte utfordrende å

dokumentere i det konkrete tilfellet, og det er av den grunn behov for å lovfeste generelle regler om dette.

Ansvarlig forurensner har både en rett og en plikt til å gjennomføre tiltak selv. Dersom den ansvarlige ikke utfører nødvendige tiltak, men overlater dette til forurensningsmyndigheten, bør likviditetstapet etter departementets syn kompenseres.

På bakgrunn av høringsinnspill om at den foreslåtte bestemmelsen bør være en «kan-regel» istedenfor en «skal-regel», har departementet endret forslaget slik at det nå står at det «kan» kreves avsavnsrente frem til forsinkelsesrenten begynner å løpe. Den klare hovedregelen er at avsavnsrenter bør kreves.

Rentesats

Advokatforeningen, Assuranseforeningen Gard, Cefor, Norges Rederiforbund og Norsk Skipsmeglerforbund mener at den foreslåtte rentesatsen er for høy. Finansdepartementet mener derimot at rentesatsen trolig bør være noe høyere enn fire pst.

Etter departementets syn er det viktig at renten settes på et nivå som gjør at ansvarlig forurensner ikke får noen rentefordel ved å usette tilbakebetalingen for det arbeidet forurensningsmyndigheten har utført på forurensers vegne. Låntagers kredittrisiko og normale (markedsmessige) lånekostnader må derfor legges til grunn ved fastsettelse av rentenivået. Denne renten gjør at forurensningsmyndigheten får dekket alle kostnader, inklusive risikoen forurensningsmyndigheten tar på seg ved å legge ut for utgifter som forurensner plikter å dekke. Forurensningsmyndighetens utlegg tilsvarende her å gi et usikret lån til forurensner.

Resultatet av dommen i Full City-saken er, etter departementets vurdering, at staten i denne saken fikk en underdekning på avsavnsrenter, og at ansvarlig forurensner har fått en tilsvarende rentefordel ved å kun betale en rente på 2,5 pst. Dette er ikke i tråd med prinsippet om at forurensner skal betale. I fremtidige saker bør det derfor sikres en mer reell dekning av rentetapet.

På denne bakgrunn opprettholder departementet forslaget om at pengemarkedsrenten tillagt fire pst. benyttes som rentesats.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om å etablere en hjemmel for å kreve avsavnsrente vil øke muligheten for å få refundert utgiftene når forurensningsmyndigheten iverksetter tiltak på vegne av den ansvarlige, herunder overtar ledelsen av en aksjon mot akutt forurensning.

Det er videre grunn til å anta at en lovregulering av retten til å kreve avsavnsrente og hvilken rentesats som skal legges til grunn, vil være prosessbesparende.

Det antas heller ikke at endringen vil medføre store kostnader for næringen. Ansvarlig forurensner vil ha anledning til å refundere forurensningsmyndighetens ut-

gifter så snart disse er påløpt, og kan på den måten unngå både avsavnsrenter og forsinkelsesrenter.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Espen Barth Eide, Ruth Grung, Else-May Norderhus og Runar Sjøstad, fra Høyre, Liv Kari Eskeland, Stefan Heggelund, Aase Simonsen og Lene Westgaard-Halle, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Gisle Meininger Saudland, fra Senterpartiet, Sandra Borch og Ole André Myhrvold, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Venstre, lederen Ketil Kjenseth, fra Kristelig Folkeparti, Tore Storehaug, og fra Miljøpartiet De Grønne, Per Espen Stoknes, viser til at Klima- og miljødepartementet fremmer forslag til endring i forurensningsloven som gjelder etablering av en lovhjemmel om avsavnsrente i forurensningsloven § 76.

Komiteen viser til at forurensningsloven forutsetter at den som har ansvar for forurensning eller forøpling, skal bære kostnadene ved forurensningen, ikke samfunnet. Komiteen merker seg at endringen i forurensningsloven vil gi forurensningsmyndigheten mulighet til å kreve refusjon av kostnader og tap som har påløpt i forbindelse med at det iverksettes tiltak på vegne av den som er ansvarlig for forurensning eller forøpling. Komiteen fremhever at lovhjemmelen bidrar til at staten får dekket sitt reelle tap, og vil ivareta prinsippet om at forurensner betaler.

Komiteen viser til at ved tilfeller av akutt forurensning, eller fare for akutt forurensning, kan staten ved Kystverket helt eller delvis overta ledelsen av aksjonen. Utgiftene som påløper, kan Kystverket kreve erstattet eller refundert fra ansvarlig forurensner. Denne typen saker reiser ulike rettslige problemstillinger, og komiteen viser til at departementet mener det er behov for å etablere en lovhjemmel om avsavnsrente.

Komiteen viser til at det er gjennomført en høring om lovendringen, og at det kom inn innspill på rentenivå og hvorvidt den foreslåtte bestemmelsen skal være en «kan-regel» eller en «skal-regel». Komiteen merker seg at departementet har endret den til en «kan-regel», men at rentesatsen er beholdt på 4 pst., da det etter departementets syn er nødvendig for at alle kostnader skal betales av forurensner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter prinsippet om at forurensner skal betale. Det innebærer at den som har økonomisk interesse i virksomheten som forurensner, skal bære kostnadene for opprydding, og ikke samfunnet. Disse medlem-

mer viser også til at det er et gjeldende prinsipp etter norsk lov og internasjonal rett at hovedregelen er at den som forurensar, skal bære kostnadene som oppstår som følge av egen forurensning. Disse medlemmer mener dette også er bekreftet ved Borgarting lagmannsrett i Full City-saken.

Disse medlemmer støtter at staten har krav på avsavnsrente i de tilfeller der staten ved Kystverket leder større forurensningsaksjoner som medfører store kostnader for samfunnet. Disse medlemmer er noe betenkte over at renten settes så høy som foreslått i lovforslaget. Staten har ifølge høringsinnspill i andre saker akseptert at avsavnsrenten beregnes basert på gjennomsnittlig årlig innskuddsrente. I Full City-saken kom lagmannsretten til at avsavnsrenten måtte beregnes basert på gjennomsnittlig årlig bankinnskuddsrente.

Det er redegjort fra departementet for at lovendringen ikke medfører negative økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige. Det samme gjelder for forurensar, som har anledning til å refundere utgifter til staten så snart de er påløpt, og slik unngå både avsavnsrenter og forsinkelsesrenter.

Disse medlemmer mener renten bør være så høy at forurensar ikke får en rentefordel, men samtidig ikke så høy at renten gis et element av sanksjon, men gjenspeiler statens faktiske tap.

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i forurensningsloven
(lovhjemmel for krav om avsavnsrenter)

I

I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall gjøres følgende endringer:

§ 76 nytt annet ledd skal lyde:

Det kan beregnes renter av krav etter første ledd første og andre punktum i samsvar med forsinkelsesrenteloven. Det kan også beregnes renter fra utgiftene påløper, og frem til forsinkelsesrenten begynner å løpe (avsavnsrente). Ved beregning av avsavnsrente etter andre punktum skal pengemarkedsrenten tillagt fire prosentpoeng benyttes som rentesats.

Nåværende annet til femte ledd blir tredje til nytt sjette ledd.

Femte ledd skal lyde:

Om lemping av ansvar etter første, annet og tredje ledd gjelder skadeerstatningsloven § 5-2 tilsvarende.

II

Loven trer i kraft straks.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 13. april 2021

Ketil Kjenseth

leder og ordfører

